

Socialförvaltningen - Vård- och omsorg
Sandra Olsson, 0435-55194
sandra.olsson@orkelljunga.se

Vägledning gällande sekretess, samtycke och menprövning, Socialförvaltningen

Syfte

Vägledningens syfte är att beskriva sekretess, samtycke och menprövning samt hur detta genomförs i socialförvaltningen.

Vem

Denna vägledning gäller för samtlig personal i socialförvaltningen samt externa utförare i Örkelljunga kommun.

Sekretess

Sekretess gäller inom socialtjänsten (med socialtjänst avses här individ- och familjeomsorgen, äldreomsorgen och LSS) och kommunal hälso- och sjukvård för uppgifter om den enskildes personliga förhållanden. Sekretess innefattar uppgifter kring den enskilde och gäller om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Exempel på personliga förhållanden är namn, adress, telefonnummer, hälsotillstånd och funktionsnedsättning.

Sekretessen gäller alla som arbetar, praktiserar eller har uppdrag inom socialförvaltningen i Örkelljunga kommun. Den gäller även när dessa personer har slutat sitt uppdrag.

MENPRÖVNING

Varje gång du ställs inför frågan att lämna ut uppgiften måste du pröva om den enskilde eller närstående kommer lida men av att uppgiften lämnas ut. Bara om du kommer fram till att den enskilde eller närstående inte lider men kan uppgiften lämnas ut. Det här kallas för menprövning. Begreppet men har i lagen en mycket vid betydelse och fokuserar på de olika kränkningar av den personliga integriteten som kan uppstå om uppgifterna lämnas ut. Med men avses sådant som att någon blir utsatt för, andras missaktning om hans förhållanden blir kända. Redan den omständigheten att vissa känner till en för någon känslig uppgift kan i många fall anses vara tillräckligt för att medföra men.

Utgångspunkten för bedömningen ska vara den enskilde personens egen upplevelse. Vid en prövning av om uppgifterna ska lämnas ut måste den som

gör prövningen sätta sig in i den enskildes situation och försöka förstå hur hen skulle uppleva det om uppgifterna om hen förs vidare till en eller flera andra personer eller myndigheter.

Detta innebär att möjligheterna att lämna ut uppgifter inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården efter en menprövning är mycket begränsade. Om det inte kan uteslutas att den enskilde skulle tycka att det var obehagligt om andra fick kännedom om uppgifter som berör honom och hans situation kan uppgifterna som regel inte lämnas ut.

Vem utför menprövning

Om det vid menprövning framkommer att sekretess gäller, det vill säga det inte står klart att den enskilde eller närstående inte kommer lida men av att uppgiften lämnas ut, kan uppgiften till annan enskild eller annan myndighet lämnas ut om:

- ✓ Det föreligger en nödsituation.
- ✓ Den enskilde lämnar sitt samtycke.
- ✓ För att myndighet ska kunna utföra sitt uppdrag
- ✓ Det finns en skyldighet att lämna ut uppgiften till en annan myndighet.

Det finns en uppgiftsskyldighet för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens verksamheter som berör barn och ungdom. Dessa är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

Hälso- och sjukvårdspersonal är skyldig att lämna ut uppgifter om någon vistas på en sjukvårdsinrättning om en domstol eller polismyndighet begär det eller om uppgifterna behövs för en rättsmedicinsk undersökning. En sådan uppgift lämnas ut efter begäran från annan myndighet. Begäran ska inkomma skriftligt med hänvisning till lagrum som bryter gällande sekretess.

Vem som är behörig att utföra menprövning framgår av delegeringsordning. Inom hälso- och sjukvård utförs menprövning av legitimerad personal. Beslut om att lämna ut uppgift eller handling ska dokumenteras.

NÄR GÄLLER SEKRETESSEN?

Sekretessen gäller utåt, det vill säga gentemot enskilda och andra myndigheter. Varje kommunal nämnd med tillhörande förvaltning/förvaltningar är en myndighet. Därför gäller sekretess även mellan olika nämnder. Socialförvaltningen omfattas av samma bestämmelser som kommunens övriga verksamheter. Bestämmelserna innebär att de personer i socialförvaltningen som arbetar med vården och omvårdnaden kring en enskild har rätt att ta del av de journalanteckningar som behövs för att kunna ge en god och säker vård och omvårdnad.

Myndighetshandlingar är i grunden offentliga, men de beläggs med sekretess om och när det finns lagstöd för detta. Det kan vara möjligt att lämna ut delar

av ett dokument där vissa uppgifter är borttagna/överstrukna.

När utlämnande av handling avslås

Om handlingen är offentlig ska den omedelbart lämnas ut. En handling som innehåller sekretessbelagda uppgifter ska lämnas ut i de delar som är offentliga.

Att lämna ut handling kan delvis eller helt avslås med hänvisning till sekretess. Om de begärda uppgifterna inte går att lämna ut, det är inte en allmän handling eller att den omfattas av sekretess, ska den som begärt ut handling erhålla ett avslagsbeslut lämnas skriftligt. Avslagsbeslut ska innehålla bedömning, orsak till avslag. Den enskilde har rätt till skriftligt avslagsbeslut oavsett storlek på avslag där det framgår vad denne inte får ut av det den begär. Avslagsbeslut kan överklagas.

Inre sekretess

Inre sekretess innebär att även om du har formell tillgång till informationen har du endast rätt att ta del av den om du deltar i arbetet kring individen.

Fler sekretessbrytande regler finns i offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

Anhöriga

Anhöriga till vuxna personer har inte per automatik rätt att få ta del av sekretesskyddade uppgifter om tillexempel make, maka, sambo, en förälder eller ett vuxet barn. Frågan om någon anhörig ska få ta del av sekretessbelagda uppgifter kan tas upp med den enskilde i samband med utredning och beslut om insatser enligt socialtjänstlagen, SoL eller lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, insatser enligt Hälso- och sjukvårdslagen, HSL.

Samtycke till att anhöriga får ta del av uppgifter bör lämnas skriftligt, samtyckesblankett ifylles. Samtycke kan inhämtas muntligen och ska då dokumenteras.

God man och förvaltare

En god man eller förvaltare har inte ”automatisk” rätt att få ta del av sekretesskyddade uppgifter om sin huvudman. Det beror på att det inte finns några särskilda sekretessbrytande bestämmelser i OSL som möjliggör ett utlämnande av sådana uppgifter till god man eller förvaltare. När det gäller vuxna som har god man eller förvaltare måste nämnden eller den enskilde utföraren därför göra en prövning av om den gode mannen eller förvaltaren ska få ta del av uppgifter som omfattas av sekretess.

Om uppdraget omfattar att sörja för person finns i det stöd för att god man eller förvaltare kan ha rätt att få ta del av sekretesskyddade uppgifter som behövs för att han eller hon ska kunna fullgöra sitt uppdrag.

Samtycke till att ta del av uppgifter bör lämnas skriftligt, samtyckesblankett ifylles. Samtycke kan inhämtas och ska då dokumenteras

Framtidsfullmakt

Tanken med en framtidsfullmakt är att den ska vara ett alternativ till att utse en god man eller en förvaltare och kan ge enskilda personer större integritet och självbestämmande i sina egna ekonomiska och personliga angelägenheter. En framtidsfullmakt börjar gälla när den enskilde själv inte längre kan ta hand om sina angelägenheter på grund av att denne blir fysiskt sjuk, får en psykisk störning eller liknande.

Den enskilde kan utse en eller flera fullmaktshavare i dennes framtidsfullmakt. Framtidsfullmakten beskriver det uppdrag den enskilde givit till fullmaktshavaren.

Fullmaktshavaren har rätt att utföra de uppgifter som den enskilde har beskrivit i framtidsfullmakten, men har en lojalitets- och samrådspplikt. Det innebär att fullmaktshavaren är skyldig att agera i enlighet med den enskildes intressen. Fullmaktshavaren ska bemöda sig om att så långt det är möjligt utföra uppdraget enligt den enskildes uttryckliga eller förmodade vilja.

SAMTYCKE

Uppgifter som är sekretessbelagda kan lämnas ut till annan enskild eller till annan myndighet, till exempel Försäkringskassan eller primärvården, om den enskilde samtycker till detta. Ett samtycke kan när som helst återkallas av den enskilde. En god man, förvaltare eller närstående kan inte begära ut handlingar eller samtycka till utlämnande av uppgifter om en vuxen enskilds personliga förhållanden mot den enskildes vilja och inte heller samtycka till skyddsåtgärder mot den enskilde.

Om en patient/brukare har nedsatt omdömes- eller beslutsförmåga ska menprövning utföras enligt OSL 25:3 om det behövs för att de den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd

Ett samtycke innebär den enskilde accepterande/ godtagande av föreslagna villkor. För att ett samtycke ska vara giltigt krävs att:

- ✓ Det har lämnats av någon som är behörig att förfoga över det aktuella intresset.
- ✓ Den samtyckande är kapabel att förstå innebörden av samtycket.
- ✓ Berörda har haft full insikt om relevanta omständigheter.
- ✓ Det har lämnats frivilligt.
- ✓ Det är allvarligt menat.

Ett samtycke kan ges på olika sätt:

- Uttryckligt:

Skriftligt, muntlig eller genom en jakande nick

- Konkludent:

Den enskilde agerar så att hen visar att samtycke ges exempelvis genom att underlätta åtgärdens genomförande.

- Presumtivt:

Den som ska vidta åtgärden förutsätter att det är förenligt med den enskildes vilja.

- Hypotetisk/Menprövning:

Om den enskilde på grund av nedsatt beslutsförmåga inte själv har lämnat sitt samtycke för utlämnande av uppgifter ska en menprövning göras

När den enskilde inte själv kan lämna samtycke för utförande av insatser behöver personalen vara uppmärksamma på den enskildes beteende för att på så sätt inhämta ett tyst eller så kallat presumtivt samtycke. Samtycket ska dokumenteras på ett tydligt sätt.

Om den enskilde samtycker till hävande av sekretess ska detta dokumenteras i verksamhetssystemet. Samtycke ska dokumenteras på ett sådant sätt att risk för missförstånd och felbedömningar undviks.

Vem inhämtar samtycke?

- ✓ Biståndshandläggare/handläggare
- ✓ Enhetschef
- ✓ Hälso- och sjukvårdspersonal

Vid inhämtning av samtycke ska information till den enskilde ges om sekretesskyddet. Den enskilde har rätt att välja hur samtycket ska gälla och i vilken omfattning.

Skriftligt samtycke förvaras i den enskildes akt, journal, kopia översändes till de i kommunen som samtycket gäller för samt dokumenteras i verksamhetssystemet. Kopia samtyckesblankett ska sättas i patient/brukares kontaktpärm.

Referenser

- Patientdatalagen
- Offentlighets och sekretesslagen
- SOSFS Journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården
- Vårdhandboken, www.vardhandboken.se

Sandra Olsson
Medicinsk ansvarig sjuksköterska,
MAS